

> FOR SOCIETY

KENNISAGENDA

Zo thuis mogelijk opgroeien

ZonMw

Opdrachtgever:
Auteurs:

ZonMw, 10191012510010
Jitske van der Sanden, Eric Schoenmakers & Lieke van Lieshout-Beenker
Lectoraten Sociale Veerkracht & Samenlevingspedagogiek
December 2025

Inleiding

De regio Helmond, Peelgemeenten en Dommelvallei kent een aantal residentiële woonzorgvoorzieningen voor jeugdigen die niet (geheel) zelfstandig of bij hun ouders kunnen wonen. Het betreft zowel gesloten als (semi-)open woonzorgvoorzieningen. Landelijk en regionaal beleid stuurt erop aan dat woonzorgvoorzieningen voor jeugdigen steeds meer worden omgevormd tot kleinschalige en gezinsgerichte behandel- en verblijfsvoorzieningen en dat het aantal jeugdigen in de gesloten jeugdhulp wordt afgebouwd. Parallel loopt de ontwikkeling van ‘zo thuis mogelijk opgroeien’, een belangrijk uitgangspunt van de Hervormingsagenda jeugd¹. Ook voor jeugdigen met complexe problematiek moet ondersteuning zo veel mogelijk thuis en in de eigen omgeving worden georganiseerd. Om deze complexe veranderingen en processen goed te kunnen realiseren, is het van belang bestaande kennis en expertise te benutten en waar nodig nieuwe inzichten en vaardigheden te ontwikkelen om deze processen te ondersteunen. Daarbij is samenwerking tussen jeugdigen, hun ouders en verzorgers en betrokken organisaties van groot belang en is het bovendien waardevol om in het leerproces over (samenwerking in) deze complexe vraagstukken samen te leren.

Deze kennisagenda bevat vier centrale thema's die verschillende praktijken en organisaties² op het gebied van jeugdhulp in de regio Helmond, Peelgemeenten en Dommelvallei in vijftien individuele en twee groepsgesprekken hebben geïdentificeerd als relevante thema's in het kader van het bredere thema ‘zo thuis mogelijk opgroeien’³. De vier geïdentificeerde thema's, worden hieronder uitgewerkt met een korte omschrijving en met een opsomming van de in de gesprekken benoemde belangrijkste kennis- en ontwikkelvragen. De thema's staan niet op zichzelf en hangen onderling met elkaar samen.

Deze kennisagenda is niet bedoeld als statisch document, maar dient te worden beschouwd als een startdocument en als uitnodiging om de thema's en vraagstukken samen verder vorm te geven en waar mogelijk op te pakken. De kennisagenda bevat ontwikkelvragen (gericht op een ontwikkelrichting) en kennisvragen (gericht op kennishiaten). De vragen in deze kennisagenda kunnen door verschillende praktijken en organisaties worden opgepakt. De kennisagenda is daarmee niet van één organisatie, maar kan richting bieden aan iedere organisatie die hiervan gebruik wil maken.

---

¹[Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028](#)

² Combinatie Jeugdzorg, De Viersprong, GGzE, Koraal, Heppie Thuis, Pactum, JBB, Zebra-Netwerk, GR Peelgemeenten, Sociale Teams Helmond, 10voordejeugd, Samenvoordejeugd, Lectoraat participatie innovatie in het jeugdlandschap (Avans), Academische Werkplaats Jeugd/Tranzo, lectoraten Sociale Veerkracht en Samenlevingspedagogiek (Fontys Hogeschool).

³ Deze kennisagenda is mede mogelijk gemaakt vanuit de Startimpuls kenniswerkplaatsen Jeugd (ZonMw).

1. Integrale benadering

Hulp richt zich vaak op het individuele kind en soms op het gezin, terwijl problemen zich afspelen in een bredere context. Daarbij valt te denken aan het bredere sociale netwerk, de school en de buurt en problemen op het gebied van armoede en huisvesting. Een integrale benadering vraagt om domeinoverstijgend werken en maatwerk, terwijl het huidige systeem sterk verkokerd is.

- Hoe zorgen we ervoor dat alle relevante domeinen (onder andere onderwijs, zorg, sociaal, veiligheid) doorlopend betrokken zijn?
- Welke methodieken helpen professionals om integraal te werken?
- Hoe organiseren we expertise aan de voorkant (toegang) om gerichtere hulp mogelijk te maken en escalatie en dure zorg (zoals bijvoorbeeld gesloten jeugdhulp) te voorkomen?
- Welke rol speelt normaliseren hierbij: wat hoort bij het leven en wanneer is professionele interventie aan de orde? En hoeveel onveiligheid en risico kunnen en willen we accepteren als samenleving?
- Hoe kunnen we leren van goede voorbeelden van integrale samenwerking?

2. Samenwerken vanuit gezamenlijke verantwoordelijkheid

Samenwerking in de jeugdhulp is cruciaal, maar het delen van verantwoordelijkheid, onlosmakelijk onderdeel van samenwerking, blijkt complex. Verschillende organisaties en domeinen werken naast elkaar, terwijl gezinnen baat hebben bij één samenhangende aanpak. Schotten in wet- en regelgeving, contractafspraken en het inperken van risico's bemoeilijken dit.

- Welke knelpunten staan samenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid in de weg (op het gebied van wetgeving, contractering, cultuur)?
- Welke samenwerkingsvormen zijn effectief om verantwoordelijkheid en risico's te delen op casus-, organisatie- en beleidsniveau?
- Hoe kunnen contractafspraken en aanbestedingssystemen samenwerking stimuleren in plaats van belemmeren?
- Hoe creëren we een gezamenlijk beeld van 'veiligheid' en 'goed genoeg ouderschap' om spanningen tussen partijen te verminderen?
- Welke governance- en financieringsmodellen ondersteunen domeinoverstijgende samenwerking?
- Hoe organiseer je samenwerking rondom concrete casussen i.p.v. enkel op systeemniveau, zodat het bijdraagt aan kwalitatief beter én efficiënter werken?

3. Zeggenschap van kinderen en gezinnen

Hoewel professionals zeggen dat zij luisteren naar gezinnen en jeugdigen, ervaren gezinnen en jeugdigen dit soms anders. Het belang van zeggenschap wordt door diverse partners onderschreven, maar hoe realiseren we dit structureel en betekenisvol, zowel op casusniveau als in beleid?

- Wanneer ervaren gezinnen en jeugdigen dat zij écht gehoord en gezien worden?
- Hoe kunnen we zeggenschap structureel borgen op drie niveaus: casus-, organisatie- en beleidsniveau?
- Welke vormen van ‘shared power’ werken in de praktijk, ook bij complexe situaties?
- Hoe betrekken we ervaringsdeskundigen als gelijkwaardige professionals (inclusief beloning en scholing)?
- Hoe zorgen we dat inspraak en zeggenschap niet incidenteel is, maar ingebed in besluitvorming en kwaliteitsontwikkeling?

4. Personeel en opleiding

De sector kampt met hoge uitstroom en veel jonge professionals die onvoldoende voorbereid lijken op complexe situaties in de beroepspraktijk. Tegelijkertijd vraagt het werk om nieuwe vaardigheden zoals bijvoorbeeld relationeel werken, regie voeren, systeemgericht denken en omgaan met transitie.

- Hoe leiden we professionals op voor zowel het huidige systeem als de gewenste toekomst (meer preventief, integraal, systeemgericht)?
- Hoe versterken we de expertise van professionals vooraan in de keten? Welke kennis en vaardigheden hebben deze professionals nodig om zo thuis mogelijk opgroeien mogelijk te maken?
- Welke vaardigheden zijn cruciaal voor werken met gezinnen met complexe problemen (bijv. hechtingsgericht werken, geweldloos verzet)?
- Hoe behouden we professionals voor de sector en vergroten we werkplezier in een veeleisende context?
- Hoe verbinden we onderwijs en praktijk structureel, zodat kennis en innovatie doorstromen?
- Welke vormen van supervisie, intervisie en praktijkleren dragen bij aan kwaliteit en behoud van personeel?